

ДО ПИТАННЯ ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ОХОРОНА ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ» ТА «ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ»

Активний розвиток суспільних відносин та інформаційного суспільства, сьогодні, в Україні призводить до створення нових об'єктів права інтелектуальної власності, а також, до збільшення масштабів їх використання у всіх сферах суспільного життя. Тому, дедалі частіше проблеми використання, охорони і захисту прав інтелектуальної власності щодо відповідних об'єктів набувають особливого значення.

Для проведення глибокого дослідження в межах теми цивільно-правових способів захисту прав інтелектуальної власності, важливим є окреслення питання щодо співвідношення окремих правових категорій – «охорона прав інтелектуальної власності» та «захист прав інтелектуальної власності».

У чинному цивільному законодавстві України зустрічаються різні правові поняття. Так, у статті 482 ЦК зазначається «обсяг правової охорони раціоналізаторської пропозиції визначається її описом, а також кресленнями, якщо вони подані», у статті 489 ЦК – «правова охорона надається комерційному найменуванню, якщо воно дає можливість вирізнити одну особу з-поміж інших та не вводить в оману споживачів щодо справжньої її діяльності» [1]. Є й прийняті спеціальні закони, наприклад, Закон України «Про правову охорону географічних зазначень».

Проте, у главі 46 ЦК йдеться вже про охорону прав на комерційну таємницю. Охорона прав торговельних марок, винаходів і корисних моделей, промислових зразків здійснюється на підставі Законів України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки».

У юридичній літературі, теж, зустрічаються поняття «правова охорона об'єктів права інтелектуальної власності» та «охорона прав інтелектуальної власності». Аналіз наукової доктрини

та положень чинного цивільного законодавства України дозволяє зробити висновок, що поняття «правова охорона об'єктів права інтелектуальної власності» та «охорона прав інтелектуальної власності» є синонімами та мають однаковий правовий зміст. Отже, охорона прав інтелектуальної власності (правова охорона об'єктів права інтелектуальної власності) – це сукупність правових заходів, способів та методів, спрямованих на забезпечення належної реалізації прав інтелектуальної власності відповідно до волевиявлення їх власника або законного представника, а також на захист вказаних прав у випадку їх порушення або оспорювання.

Система правової охорони прав інтелектуальної власності на відповідні об'єкти має багаторівневу структуру та складається з таких рівнів:

- перший рівень – Конституція України, що має найвищу юридичну силу у сфері правової охорони інтелектуальної власності;

- другий рівень складають міжнародні конвенції, учасницею яких є Україна та міжнародні угоди. Зокрема, Конвенція про утворення ВОІВ, Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 р., Угода ТРІПС, Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14 квітня 1891 р. тощо;

- третій рівень складають закони, насамперед – Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, та низка спеціальних законів, наприклад, Закони України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про захист економічної конкуренції», «Про рекламу» тощо;

- четвертий рівень – це підзаконні нормативно-правові акти, які запроваджують механізми реалізації зазначених законів, більш детально регламентують правовідносини у цій сфері, роз'яснюють деякі їх положення тощо;

- п'ятий рівень – документи, що фіксують домовленість сторін у вигляді договорів, які встановлюють індивідуальний режим для певного об'єкта права інтелектуальної власності та його суб'єктів [2, с. 125-126].

Щодо захисту прав інтелектуальної власності, то, Н.В. Вітрук, умовно розділяючи охорону та захист прав інтелектуальної власності і підкреслюючи їх тісний зв'язок, приходять до висновку про те, що обидва ці явища складають єдине ціле – «охорону (захист) прав» [3, с. 122]. Н.І. Матузов з цього приводу зазначає, охорона і захист суб'єктивного права або інтересу, що охороняється законом – не одне і теж: охороняються вони постійно, а захищаються тільки тоді, коли порушуються [4, с. 89]. М.О. Кривенко проводить розмежування охорони та захисту прав інтелектуальної власності на прикладі музичних творів, які є об'єктами авторського права. Науковець зазначає, розмежування понять охорони та захисту музичних творів можливо і необхідно здійснювати щодо мети здійснення. Мета охорони авторських прав на музичні твори – створення державою гарантій правовласнику для належної реалізації права власності на музичний твір як об'єкт права інтелектуальної власності. Мета захисту авторських прав на музичні твори – відновлення порушених чи невизнаних прав, а також, оспорювання відповідних прав у встановленому законом порядку [5, с. 111-112].

Підсумовуючи, слід зазначити, що поняття «охорона прав інтелектуальної власності» та «захист прав інтелектуальної власності» це нетотожні правові категорії. Охорона прав інтелектуальної власності (правова охорона) є ширшим поняттям і включає в себе захист таких прав. Наприклад, правова охорона торговельній марці надається з моменту її державної реєстрації. Правова охорона торговельних марок має важливе значення, оскільки, забезпечує розпізнавальну здатність останніх, що унеможливує введення в оману споживача та дозволяє індивідуалізувати торговельні марки; дозволяє раціонально використовувати торговельні марки, що забезпечує цінність останніх; забезпечує позитивне сприйняття суспільством тієї чи іншої торговельної марки; створює умови для розширення міжнародної співпраці у сфері товарообігу; створює належні умови для залучення інвестицій та забезпечення «інвестиційного клімату» в Україні; дозволяє удосконалювати національне законодавство у даній сфері та гармонізувати правові норми із правовими положеннями міжнародного законодавства.

Щодо об'єктів авторського права, то правова охорона таким об'єктам надається з моменту створення твору.

Про захист прав інтелектуальної власності йдеться тоді, коли права інтелектуальної власності порушуються, не визнаються чи обмежуються. Відповідно законодавець у ст.16 ЦК України зазначає, кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права та інтересу використовуючи наступні способи захисту цивільних прав та інтересів: визнання права; визнання правочину недійсним; припинення дії, яка порушує право; відновлення становища, яке існувало до порушення; примусове виконання обов'язку в натурі; зміна правовідношення; припинення правовідношення; відшкодування збитків або інші способи відшкодування майнової шкоди; відшкодування моральної шкоди; визнання незаконними рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади АРК або органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб [1].

Зазначені вище способи захисту прав інтелектуальної власності є загальними і їх перелік не є вичерпним.

Законодавець передбачає можливість використання й спеціальних способів захисту прав інтелектуальної власності. Відповідно до частини 2 статті 432 ЦК України суд у випадках та в порядку, встановлених законом, може постановити рішення, зокрема, про: застосування негайних заходів щодо запобігання порушенню права інтелектуальної власності та збереження відповідних доказів; зупинення пропуску через митний кордон України товарів, імпорт чи експорт яких здійснюється з порушенням права інтелектуальної власності; вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності та знищення таких товарів; вилучення з цивільного обороту матеріалів та знарядь, які використовувалися переважно для виготовлення товарів з порушенням права інтелектуальної власності або вилучення та знищення таких матеріалів та знарядь; застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності. Розмір стягнення визначається відповідно до закону з урахуванням вини

особи та інших обставин, що мають істотне значення; опублікування в засобах масової інформації відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо такого порушення [1].

Низка інших спеціальних способів захисту прав інтелектуальної власності визначаються спеціальними законами, які регулюють відносини у сфері права інтелектуальної власності.

1. *Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 02.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 15.04.2020).*
2. *Немеш П. Ф. Особливості правової охорони звукових торговельних марок у країнах ЄС та в Україні. Судова апеляція. 2016. № 1. С. 92-98.*
3. *Вітрук Н. В. Правова охорона авторських прав. ВВР України. 2016. №13. ст.122.*
4. *Матузов Н. И. Правовая система и личность. Саратов, 1987. 224 с.*
5. *Кривенко М. О. Захист авторських прав на музичні твори та суміжні категорії. Молодий вчений. 2017. №6 (46). С. 110-113.*

Турянця М. - М.І.

ПРАВОВИЙ СТАТУС БРОКЕРА НА ТОВАРНІЙ БІРЖІ

Ринкові відносини, що почали активно розвиватися в Україні після проголошення незалежності, зумовили реформування різних сфер соціально-економічного напрямку. Значно активізувалася торгівельна діяльність і, як наслідок, відбулися кардинальні зміни щодо суб'єктного складу учасників цивільно-правових та господарсько-правових відносин, що залучені до такої діяльності, з'явилися нові чи істотно удосконалені торгівельні операції, розширилася можливість здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Нові правові конструкції, що формуються при цьому, нестабільність вітчизняного законодавства, певна непослідовність правового регулювання, відсутність уніфікованої судової практики призводять до необхідності подальшого наукового дослідження правових явищ, які вже стали звичними для сьогодення. Серед них відзначимо товарну біржу як учасника цивільних правовідносин, що самостійно комерційним посередництвом не займається, однак створює для цього умови для заінтересованих учасників цивільного обороту. Вказаний висновок прямо